

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ЗАКОННОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

*Кубасенко А.В., доцент кафедри адміністративної
діяльності ОВС та економічної безпеки ОДУВС, к.ю.н.*

Сьогодні в українському суспільстві відбуваються соціально-економічні та політичні зміни, а проведена реформа МВС України зумовлює об'єктивну необхідність звернення до положень юридичної теорії - принципів організації та діяльності поліції.

На нашу думку, саме зараз виникла об'єктивна необхідність проаналізувати теоретичний матеріал з метою його адаптації та використання в сучасних наукових дослідженнях, а також правозастосовчій діяльності поліції.

З аналізу статистичних даних можна зробити висновок, що останнім часом в системі МВС України збільшилась кількість випадків порушення працівниками законності і службової дисципліни, що викликає обґрунтовану негативну

реакцію в суспільстві, підриває авторитет Міністерства внутрішніх справ України, знижує престиж служби в органах внутрішніх справ.

Причин виникнення негативних процесів і явищ у сфері внутрішніх справ багато. Одна з них - неефективне управління та організація діяльності органів внутрішніх справ (відомо, що за останні десять років були допущені недоліки в кадровій роботі, мало місце недостатнє фінансове і матеріально-технічне забезпечення службової діяльності працівників органів внутрішніх справ).

Процес реформування МВС підвищив рівень позитивних очікувань громадян від працівників правоохоронних органів. При цьому очевидно, що тепер перед поліцією стоїть завдання ефективного використання «кредиту довіри» населення. В іншому випадку МВС зіткнеться з підвищеним рівнем розчарування з боку суспільства.

Аналізуючи Закон України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 року, необхідно відзначити, що даний нормативно-правовий акт, без перебільшення, став сьогодні «символом перетворень» системи МВС України та заклав міцні правові основи діяльності органів поліції.

Зараз ще рано давати комплексну оцінку застосуванню закону, оскільки в даний час тільки починається формування механізмів реалізації багатьох його приписів, вносяться зміни і доповнення в цілий ряд законодавчих та інших нормативних правових актів, проводяться інші організаційні та правові заходи. Тому, нам необхідно звернути увагу лише на один аспект Закону «Про Національну поліцію», а саме - на принципи організації та діяльності поліції, які є основоположними компонентами діяльності працівників. Принципи визначають пріоритетні напрямки діяльності поліції, є сполучною ланкою між нормативними приписами різної галузевої приналежності.

Так, у Законі «Про Національну поліцію» визначені наступні принципи діяльності поліції: верховенства права, дотримання прав та свобод людини, законність, відкритість і прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства та безперервність (ст. 6-12 Закону) [1].

Аналіз вищезазначених принципів показує, що дані твердження безпосереднім чином пов'язані з конституційними приписами, а механізми реалізації деяких з них визначаються виключно нормами адміністративного та кримінально-процесуального права. Зокрема, такий принцип діяльності поліції, як дотримання прав і свобод людини, має безпосередній конституційний зміст. Так, згідно з Конституцією України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3) [2].

Захист прав громадян традиційно є показником демократичної зрілості суспільства та рівня його розвитку, розкриває ступінь можливої поведінки особистості. У свою чергу здійснення прав громадян не повинно завдавати шкоди інтересам суспільства і держави, правам інших громадян.

Під час здійснення правоохоронної діяльності поліцейські використовують різні форми і методи роботи, які реалізуються на підставі Закону, при цьому деякі права громадян можуть бути обмежені. Обмеження прав людини в ході здійснення правоохоронної діяльності поліції має межі, які визначені Законом. У всіх випадках обмеження прав особистості припиняється після досягнення мети обмеження відповідного права.

Розглядаючи порядок роботи поліцейського з громадянами, необхідно відзначити, що для забезпечення прав особистості поліцейський при взаємовідносинах з громадянами, представниками юридичних осіб, державними або муніципальними службовцями зобов'язаний назвати свою посаду, звання, прізвище, пред'явити службове посвідчення, а також повідомити причину і мету звернення. Дана вимога сформульована у Законі як обов'язкова, виконання якої необхідно для захисту прав людини. Жодна вимога або прохання поліцейського до громадянина не повинні залишатися анонімними.

У разі застосування до громадянина заходів, що обмежують його права і свободи, поліцейський зобов'язаний роз'яснити йому підстави застосування відповідних заходів примусу, а також права та обов'язки, які при цьому покладаються на громадянина. Зокрема, при затриманні громадянина роз'яснюються його права на захист, юридичну допомогу адвоката та ін.

Не можна не відзначити, що в Законі «Про Національну поліцію» не закріплене право затриманого громадянина на телефонний дзвінок своїм родичам, знайомим про факт затримання й місце знаходження. З цього приводу, було б доцільно закріпити в Законі «Про Національну поліцію», а також КУпАП припис, який зобов'язує посадових осіб, які здійснили затримання, надати затриманому право повідомити особисто по телефону, телеграфу, електронною поштою або за допомогою інших засобів зв'язку про факт і підстави затримання, місце знаходження затриманого та ін.

У бланку протоколу про затримання, на нашу думку, слід передбачити спеціальну графу в якій би фіксувалося, що громадянин скористався наданим правом і повідомив про своє затримання відповідним способом або відмовився від реалізації наданого права. У протоколі затримання громадянин повинен розписатися про те, що йому було надано право особисто повідомити про своє затримання і місцезнаходження.

Необхідно також чітко визначити, через який час затриманому громадянину буде надана можливість повідомити про те, що він затриманий. Таке право може бути надано затриманому громадянину відразу після складання протоколу про затримання або одночасно з реєстрацією його в книзі затриманих громадян.

Законність є основоположним принципом діяльності поліції. Поліцейські зобов'язані дотримуватися нормативних приписів Конституції України, Законів України, указів Президента, постанов Кабінету Міністрів України та ін. Взагалі, дотримання законодавства, загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, виконання судових рішень має бути обов'язковим для будь-якого поліцейського [3].

Працівник поліції зобов'язаний припиняти різного роду правопорушення, вести боротьбу зі злочинністю, тому цілком логічна вимога Закону «Про Національну поліцію» про заборону схилити, спонукати у прямій чи непрякій формі когось до скоєння протиправних дій

Для успішної реалізації принципу законності в діяльності поліції, необхідно, щоб поліцейський чітко усвідомлював, що ні за яких умов не може виконувати злочинні накази вищих посадових осіб. А у разі виконання таких, буде нести відповідальність відповідно до закону. Поліцейський може і зобов'язаний керуватися тільки законними наказами та розпорядженнями. Законність сприяє зміцненню правопорядку, а також створює умови для протидії корупції, сама законність потребує забезпечення цілим комплексом правових, організаційних, економічних та інших засобів. Право є примусовою вимогою реалізації певного мінімального добра або порядку, що не допускають відомих проявів зла.

Виходячи з цього, принцип законності набуває особливого значення, коли йдеться про можливість застосування заходів державного примусу для протидії злочинним і іншим протиправним посяганням в процесуальних цілях, а також для захисту прав громадян. Відзначимо, що поліцейський наділений широким обсягом прав щодо застосування заходів державного примусу відповідно до Закону «Про Національну поліцію», Кримінального процесуального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та іншими нормативно-правовими актами. При цьому в Законі «Про національну поліцію» зазначено, що це дозволено тільки у випадках, передбачених Законом.

Література:

1. Про Національну поліцію [Електронний ресурс] : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII - Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>- Назва з екрана.
2. Конституція України [Електронний ресурс] : закон України від 28.06.1996 р. 254к/96-ВР із змін., внес. згідно із Законами України та Рішення Конституційного Суду : за станом на 15.05.2014, v005p710-14. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
3. Денисюк Д. С. Принципи діяльності національної поліції України: теорія та практика реалізації [Текст] / Д. С. Денисюк // Митна справа. - 2015. - № 5. - С. 63-68.